

REPORTAGE HERSTELRECHT

De roep om strengere straffen resoneert onverminderd luid in de rechtszaal. Maar ook het herstelrecht rukt op. En dat betekent niet automatisch zwaardere straffen.

Thomas Borst
Arnhem/Amsterdam

Carolien (76 jaar) komt graag in het Groningse Noorderplantsoen. Als ze op een omeravond richting het centrum van de stad fietst, houden twee jongens haar aan. In intimiderende toon vraagt Tijs (17 jaar) de weg, ondertussen ontfermt Bart (18) zich over haar tas. Overmand door angst laat ze toe dat de twee jongens haar portemonnee confisqueren en met gierende vrienden wegscheuren op hun scooter.

Ze doet aangifte. Een bezoek aan het park durft ze niet meer aan. De materiële schade valt te overzien, maar de emotionele impact is enorm. Als een strafrechter de zaak behandelt, onderzoekt hij of een ontmoeting onder leiding van twee strafmediators tussen slachtoffer en de verdachten mogelijk is.

In het mediationgesprek zegt Carolien niet meer buiten te komen; ze is elk gevoel aan vrijheid verloren. De jongens reageren geschokt en schamen zich diep. Ze be-

loven de komende twee jaar niet in het bewuste park te komen. De officier van justitie voegt de afspraak toe aan het strafdosier en eist een taakstraf. De rechter verbindt vervolgens een deel van de straf aan de voorwaarde dat de daders het Noorderplantsoen mijden. Doen ze dat niet, dan verdubbelt de taakstraf.

Mediation is als vorm van het zogenoemde herstelrecht uitgegroeid tot een beproefd middel in strafzaken, en wordt steeds populairder. Gisteren was er zelfs een Avond van het Herstelrecht met onder anderen PvdA-senator Jeroen Recourt, georganiseerd door misdaadjournalist Simon Vuyk. 'Ik zie het als mijn journalistieke missie om de samenleving kennis te laten maken met het nut en de noodzaak van het herstelrecht', zegt hij.

Rechters zijn de afgelopen twintig jaar steeds zwaarder gaan straffen. 'Wij vormen een tegenbeweging in dat politieke klimaat', zegt Vuyk. 'Als eindredacteur van Peter R. de Vries heb ik gemerkt dat het strafrecht voor geen meter werkt. Herstelrecht is mooier en effectiever.'

Spijt en vergeving

Herstelrecht vergroot de invloed van het slachtoffer, dat in een gesprek de verdachte kan confronteren met het veroorzaakte leed. Anders dan in het strafrecht, waarbij de rechter oordeelt of de aanklacht juridisch bewezen is en de rol van slachtoffer marginaal is, staat het herstelrecht in het teken van rehabilitatie in de vorm van een schadevergoeding, spijtbetuiging of soms zelfs vergeving.

Mediation is een aanvulling, een extra instrument waardoor een strafzaak effectiever kan zijn

Niet iedereen is er blij mee. Sommige advocaten zetten vraagtekens bij de effectiviteit van mediation. Ook conservatieve politici zijn niet altijd even overtuigd van de maatschappelijke waarde. De roep om zwaardere straffen resoneert luider.

Judith Uitermark, rechter in Noord-Holland, is juist voorstander van herstelrecht. Uitermark is sinds vier jaar landelijk coördinator van deze rechtsvorm. 'Bij een mishandeling, diefstal of inbraak bestaat geen spreekrecht. Bij zaken waar slachtoffers wel spreken, gaat het om een monoloog waarbij ze de dader niet zien', zegt ze. 'Mediation biedt de kans om inzicht te krijgen in de motieven en achtergronden van beide partijen. Onderzoek toont aan dat we de recidive zo kunnen terugdringen.'

Voorwaardelijke celstraf

Toepassing van herstelrecht in een strafzaak hoeft niet per definitie strafverlichting te betekenen, meent Uitermark. 'Ik herinner me een zaak waarbij een man een familielid stalkte. Daarbij zijn dader en slachtoffer in mediation gegaan. Ze moesten toch met elkaar verder', zegt ze. 'Bij een klassieke behandeling had ik een taakstraf gegeven. Maar een belangrijke uitkomst van de mediation was de belofte dat hij direct zou stoppen met zijn stalkpraktijken en het slachtoffer rust zou krijgen. Daarom besloot ik een voorwaardelijke gevangenisstraf op te leggen, zodat hem duidelijk werd dat het stalken onmiddellijk moest stoppen.'

Ondanks de beperkte financiële mogelijkheden - het kabinet heeft voor de ko-

DADER SLUIT DEAL MET HET SLACHTOFFER

Zes rechtbanken begonnen in 2014 een proef met mediation in strafzaken, daarna is de rechtsvorm gegroeid. Veel conflicten bevinden zich in de relationele sfeer: familie, vrienden of burens. Dit jaar werden 1.455 zaken aangemeld. Na onderzoek van een mediationbureau sneuvelen gemiddeld vier op de tien gevallen. Van alle aangemelde zaken kwam het dit jaar tot 827 mediations, waarbij dader en verdachte in 695 gevallen een overeenkomst sloten.

mende jaren 1,3 miljoen euro gereserveerd voor mediation in strafzaken - voorziet Uitermark een grote toekomst voor het herstelrecht. Ze denkt niet dat de rechtsvorm het strafrecht vervangt. 'Het is een aanvulling op een strafzaak. Een extra instrument in het gereedschapskistje van de officier en rechter, waardoor de strafzaak maatschappelijk effectiever wordt.'

Namen en details van daders en slachtoffers zijn uit privacy-oogpunt gefingeerd.